

Christopher A. Pissarides, *Teoria bezrobocia w stanie równowagi*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2012, s. 366

Problematyka bezrobocia jest jednym z węzłowych zagadnień ekonomii. Rozmiar i struktura bezrobocia informują o poziomie rozwoju gospodarczego, sygnalizują zagrożenia ekonomiczne, wpływają i decydują o tempie wzrostu gospodarczego. Jednocześnie tematyka bezrobocia łączy inne dyscypliny naukowe: jest istotna dla rozważań socjologicznych i psychologicznych, stanowi ważny element dla budowania czy przebudowy modelu edukacji, obrazuje perspektywy tworzenia gospodarki opartej na wiedzy. Książka Ch.A. Pissaridesa, laureata Nagrody Nobla z ekonomii, jest dedykowana przede wszystkim tym ekonomistom, którzy zajmując się problematyką rynku pracy również analizują perspektywy i bariery rozwoju gospodarczego. Jednak książka ta ma olbrzymią wartość intelektualną dla całego środowiska ekonomicznego.

Cechą charakterystyczną pracy Ch.A. Pissaridesa jest oryginalne podejście do teorii bezrobocia. Mianowicie wielkość bezrobocia w stanie równowagi jest wyprowadzona z przejść dokonujących się na wejściu i wyjściu z tego stanu pod wpływem zdarzeń ogólnogospodarczych oraz indywidualnych decyzji. Jak podkreśla sam autor, „książka koncentruje się na modelowym ujęciu wyjścia ze stanu bezrobocia i implikacjach tego podejścia do równowagi makroekonomicznej i efektywności rynku pracy” (z przedmowy autora). I szczególnie ten aspekt książki, związany z akcentowaniem związku pomiędzy bezrobociem a równowagą makroekonomiczną, jest niezwykle ważny dla rozwoju nowoczesnej myśli ekonomicznej i w perspektywie możliwości wytłumaczenia wielu zjawisk kryzysowych w gospodarce. Formuła książki nie jest nakierowana na poszukiwanie dowodów empirycznych, ale uzasadnienia proponowanego modelu. Sam model ma charakter głębokiego intelektualnego tworu, który poprzez możliwość jego rozwijania i modyfikacji może być użyteczny w teoretycznej analizie głównych problemów rynku pracy i empirycznej analizie bezrobocia.

Co w książce Ch.A. Pissaridesa jest niezmiernie oryginalne? Otóż autor odrzuca klasyczne podejście związane z wyodrębnieniem różnych rodzajów bezrobocia (np. podział bezrobocia na frykcyjne, cykliczne, przymusowe itp.) i poszukuje wpływu szeregu czynników (sytuacji ogólnogospodarczej, ograniczeń instytucjonalnych, zachowań ludzi) na tzw. zasób bezrobocia, składający się z pracowników, którzy utracili pracę dlatego, że kontynuacja zatrudnienia była dla nich bądź ich pracodawców niekorzystna (nieopłacalna). Agregatywne pojęcie „zasobu bezrobocia” pozwala autorowi na poszukiwanie m.in. odpowiedzi na pytanie, czy stopa bezrobocia jest wrażliwa na zmiany agregatywnych parametrów i polityki gospodarczej.

Teoria bezrobocia przedstawiona w książce ma charakter teorii równowagi. Przez to określenie autor rozumie „sytuację, w której przedsiębiorstwa i pracownicy maksymalizują swoje wynagrodzenia przy racjonalnych oczekiwaniach i przy oddziaływaniu procesu stochastycznego, który rozrywa istniejące stosunki pracy i prowadzi do powstania nowych związków pracy”. Pojęcie równowagi autor uzupełnia pisząc, że „przez równowagę rozu-

miemy też, że płace ustalane są w taki sposób, który zapewnia realizację wszelkich prywatnych korzyści z wymiany dostępnych dla podmiotów, które ustalają wysokość płac”.

Książka składa się z trzech podstawowych bloków tematycznych i 9 rozdziałów szczegółowych. Część I zatytułowana „Podstawy analizy” zawiera trzy rozdziały dotyczące rynku pracy oraz endogenicznej likwidacji stanowisk pracy (roz. 2) i równowagi długookresowej i wzrostu zrównoważonego. Część II, pt. „Dalsza analiza rynku pracy”, omawia zagadnienia przepływu siły roboczej i zmiany miejsca pracy, intensywności poszukiwań i ofert pracy oraz dopasowań stochastycznych. W części III pt. „Ograniczona efektywność i rola państwa” autor porusza zagadnienie efektywności rynku pracy i roli państwa.

Przytoczmy główne założenia modelowe występujące w poszczególnych rozdziałach:

- W rozdziale 1 („Rynek pracy”) autor modelu zakłada, że rynek pracy funkcjonuje według zasad typowych dla zdecentralizowanej działalności gospodarczej, przedsiębiorcy i pracownicy muszą ponieść pewne nakłady, zanim jeszcze dojdzie do uruchomienia produkcji i stworzenia stanowisk pracy, a obsadzone stanowiska pracy przynoszą rentę w stanie równowagi.
- W rozdziale 2 („Endogeniczna likwidacja stanowisk pracy”) autor wskazuje, że produktywność określonego stanowiska pracy spada poniżej wymaganego poziomu na skutek pojawienia się specyficznego dla danej firmy szoku (wstrząsu) lub szoków ogólnych, dotyczących wielu firm. W analizie równowagi stacjonarnej autor uwzględnia jedynie szoki specyficzne, natomiast w analizie dynamiki uwzględnia również ogólne szoki produkcyjne, które mogą powodować zmiany w skali i tempie likwidacji stanowisk pracy.
- W rozdziale 3 („Równowaga długookresowa i wzrost zrównoważony”) autor podkreśla rolę analizy wzrostu gospodarczego, wprowadzając ją do swojego modelu. Przy tym przyjmuje dwa założenia: a) postęp techniczny jest nieucieleśniony (czyli niewymagający wymiany urządzeń produkcyjnych), tak że wydajność pracy na istniejących stanowiskach rośnie w egzogenicznie określonym tempie postępu technicznego; b) postęp techniczny jest ucieleśniony w nowych dobrach kapitałowych, a więc wydajność na istniejących stanowiskach pracy nie wzrasta. Wzrost może wynikać albo z likwidacji mniej efektywnych stanowisk pracy i tworzenia na ich miejsce nowych, bardziej wydajnych stanowisk, albo z „restrukturyzacji”, która może, ale nie musi być połączona z likwidacją istniejących stanowisk pracy.
- W rozdziale 4 („Przepływy siły roboczej i zmiana miejsca pracy”) autor dokonuje szczegółowej analizy równowagi rynku pracy w sytuacji, gdy występuje zjawisko poszukiwania pracy w trakcie zatrudnienia oraz rezygnacji z wykonywanej pracy na rzecz innej. Decyzje pracownika są wynikiem jego indywidualnych, optymalnych wyborów. W rozdziale tym autor analizuje także implikacje przejść pracowników na emeryturę, dopływu nowych pracowników na rynek pracy oraz dobrowolnych odejść z pracy do zasobu bezrobocia (są to wielkości dane, określone egzogenicznie).
- W rozdziale 5 („Intensywność poszukiwań i oferty pracy”) autor analizuje efekty różnej intensywności poszukiwań pracowników dokonywanych przez przedsiębiorstwa, w formie ogłoszeń, ofert pracy lub reklamy wolnych miejsc pracy, oraz różnej intensywności poszukiwań pracy prowadzonych przez samych pracowników.
- W rozdziale 6 („Dopasowania stochastyczne”) dominuje pogląd, że stanowiska pracy oraz pracownicy mają nieobserwowalne cechy, które określają produktywność aktywnego stanowiska pracy. Dwa różne stanowiska pracy oferowane przez różne firmy mogą się wydawać pracownikowi podobne, tak jak i zresztą dwaj kandydaci do pracy, na wejściu mogą wyglądać tak samo, ale kiedy oba stanowiska pracy zostaną obsadzone przez tych pracowników, to może się okazać że jedno połączenie będzie bar-

dziej wydajne niż inne. Założenia powyższe stanowią podstawę do budowy modelu stochastycznego obsady stanowisk pracy lub modelu stochastycznych dopasowań.

- W rozdziale 7 („Aktywność zawodowa i czas pracy”) analizie poddane są dwie kwestie należące do teorii podaży pracy, a mianowicie problemy wyboru dotyczące aktywności zawodowej oraz czasu pracy. Została dokonana także analiza w stanie równowagi dwóch efektów szczególnych: efektu dodatkowego (drugiego) pracownika w rodzinie oraz efektu zniechęconego pracownika.
- Rozdział 8 („Efektywność rynku pracy”) jest poświęcony odpowiedzi na pytanie, czy równanie płacy Nasha internalizuje zewnętrzne efekty poszukiwań odbywających się na rynku pracy, tzn. czy w stanie równowagi wielkość produkcji społecznej jest maksymalizowana pomimo istnienia efektów zewnętrznych. Autor stawia hipotezę, że warunki, w których odbywa się ustalanie płac, nie wydają się zapewniać efektywności społecznej.
- W rozdziale 9 („Rola państwa”) autor skupia się na analizie polityki państwa w odniesieniu do rynku pracy. Przyjęta tu metoda badawcza polega na analizie ogólnych zasad ustalania płac w ramach polityki państwa, a następnie zbadaniu wpływu liniowych reguł tej polityki na liczbę tworzonych i likwidowanych stanowisk pracy, intensywność poszukiwań oraz poziom wielkości zastrzeżonych, które określają decyzje przedsiębiorstw i pracowników dotyczące zatrudnienia. Pod uwagę brane jest pięć instrumentów polityki fiskalnej państwa: a) podatki od wynagrodzeń płacone przez pracowników, b) dotacje (dopłaty) dla przedsiębiorstw związane z zatrudnianiem pracowników, c) subwencje dla przedsiębiorstw zatrudniających nowych pracowników, d) podatek nałożony na przedsiębiorstwa zwalniające pracowników, e) zasiłki dla bezrobotnych.

Podstawowe tezy i założenia badawcze uwzględniane w przedstawionych modelach wskazują na imponujący ładunek intelektualny książki i jej wielki walor teoretyczny. Książka ukazuje szeroki zakres różnych powiązanych wzajemnie czynników kształtujących rozmiary bezrobocia, przedstawia wielowymiarowe analizy i szczegółowe modele, których walorem jest to, że mogą w formie matematycznej wyjaśnić rozbieżności pomiędzy powszechnym oczekiwaniem a rzeczywistością. Pissarides przedstawia w formie modelu matematycznego podstawowe interakcje na rynku pracy, tarcia i dostosowania zachodzące na nim, akcentując przy tym fakt, że powszechne, zgodne z klasyczną teorią oceny tych następstw rozmiągają się z rzeczywistością. Powodować to może błędne założenia praktyki gospodarczej, utrudniać budowanie odpowiednich reguł prawnych czy wręcz wypaczać ogólny wizerunek sytuacji ekonomicznej kraju. Chociaż praca ma – jak już podkreślałem – wymiar teoretyczny, to jednak jej finalne przesłanie ma zdecydowanie wymiar praktyczny a wręcz stanowić może punkt wyjścia dla działań usprawniających czy korygujących politykę rynku pracy.

Książka Ch.A. Pissaridesa wprowadza do teorii bezrobocia wiele nowych ujęć i nowych elementów, stanowi fundamentalną pracę z obszaru bezrobocia i poszukiwań na rynku pracy. Należy również podkreślić fakt, że przedstawiona w książce mikroekonomiczna teoria bezrobocia w stanie równowagi jest równocześnie teorią makroekonomiczną. Opisywane są bowiem również relacje między zmianami rozmiarów bezrobocia a równowagą makroekonomiczną, z uwzględnieniem następstw cyklu koniunkturalnego.

Konkludując, recenzowana książka ma fundamentalne znaczenie dla teorii ekonomii, jest wybitnym opracowaniem z zakresu teorii bezrobocia i powinna stać się kanonem czytelnictwem dla każdego ekonomisty zainteresowanego problematyką rynku pracy, a może i szerzej, poszukującego odpowiedzi na nurtujące nas problemy z obszaru wzrostu i rozwoju gospodarczego. Z wielką satysfakcją rekomenduję książkę Ch.A. Pissaridesa naszym środowiskom naukowym.